

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ЗА УМОВ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

Студентки 2м курсу 13
групи, денної форми навчання,
факультету економіки,
менеджменту та психології
спеціальності 281,
*«Публічне управління та
адміністрування»*

підпис студента

Єсаулкова
Валерія
Володимирівна

Науковий керівник

*Доктор економічних наук,
Професор*

підпис керівника

Уманців
Юрій
Миколайович

Керівник освітньо-
професійної програми

*Доктор наук з державного
управління,
Професор*

підпис керівника

Орлова
Наталія
Сергіївна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	5
1.1. Економічна сутність, цілі та інструменти грошово-кредитної політики	5
1.2. Інституційне забезпечення грошово-кредитної політики.....	10
Висновки до розділу I	15
РОЗДІЛ II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	16
2.1. Особливості грошово-кредитної політики України	16
2.2. Вплив глобалізаційних чинників на реалізацію грошово-кредитної політики	27
Висновки до розділу II.....	31
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	32
3.1. Вдосконалення інституційного забезпечення грошово-кредитної політики	32
3.2. Використання світового досвіду при здійсненні грошово-кредитної політики в Україні.....	40
Висновки до розділу III	44
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Останнім часом система грошово-кредитних відносин набуває у суспільному житті будь-якої країни особливого значення, тому що стан фінансової та банківської системи суттєво впливає на соціально-економічний розвиток країни. Грошово-кредитна система держави спрямована на забезпечення ринкової економіки механізмами та інструментами, що використовуються органами державної влади з метою ефективного управління національною економікою. В умовах макроекономічної нестабільності, а саме: зростання рівня інфляції, девальвації національної грошової валюти, збільшення дефіциту Державного бюджету України, зменшення обсягів золотовалютних резервів особливо актуальними є питання щодо вдосконалення грошово-кредитної політики держави в цілому та НБУ, зокрема. Важливою ознакою останніх десятиліть є поглиблення процесів політичної, економічної та культурної інтеграції між країнами світу, та як результат – посилення взаємозалежності й взаємовпливу їхніх економік, політичного та культурного життя. Україна, як і інші країни світу, зазнає впливу сучасних тенденцій глобалізації та змушена враховувати світові чинники в процесі розробки власної економічної стратегії, зокрема стратегії розвитку вітчизняної грошово-кредитної політики.

Отже, метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження тенденцій розвитку грошово-кредитної політики України за умов глобалізації та надання пропозицій щодо вдосконалення її основних інструментів.

Виходячи з наведеної мети сформульовано такі завдання випускної кваліфікаційної роботи:

- з'ясувати економічну сутність, цілі та інструменти грошово-кредитної політики;
- визначити інституційне забезпечення грошово-кредитної політики;
- виявити особливості грошово-кредитної політики в Україні;
- дослідити вплив глобалізаційних чинників на реалізацію грошово-кредитної політики;

- запропонувати напрями вдосконалення інституційного забезпечення грошово-кредитної політики;
- показати використання світового досвіду при здійсненні грошово-кредитної політики в Україні.

Об'єктом випускної кваліфікаційної роботи є процес формування та реалізації грошово-кредитної політики України у контексті глобалізації.

Предметом випускної кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні засади грошово-кредитної політики України за умов глобалізації.

Методи дослідження. Випускна кваліфікаційна робота базується на використанні системного підходу, що знайшло відображення у комплексному застосуванні логічного підходу до дослідження змісту грошово-кредитної політики. Загальнонаукові методи (аналізу і синтезу, індукції і дедукції) застосовувалися для дослідження впливу глобалізаційних чинників на реалізацію грошово-кредитної політики. Метод групування та індексний метод використовувалися для дослідження особливостей грошово-кредитної політики України.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, інформаційно-аналітичні матеріали НБУ, дані Державної служби статистики України, а також монографічні дослідження та публікації зарубіжних та вітчизняних економістів.

Теоретична значущість одержаних результатів полягає у виявленні особливостей грошово-кредитної політики України в цілому, а також НБУ.

Публікації. Основні результати випускної кваліфікаційної роботи викладено у науковій статті Єсаулкової В. В на тему: «Грошово-кредитне регулювання національної економіки», опублікованій у збірнику наукових статей магістрів «Управління і адміністрування», стр. 362, частина II.- К.: КНТЕУ, 2018.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 51 сторінку, із них 43 сторінки основного тексту. Випускна кваліфікаційна робота містить 4 таблиці, 3 рисунка та 1 додаток.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Економічна сутність, цілі та інструменти грошово-кредитної політики

Важливим складником економічної політики є грошово-кредитна політика, яка формує умови розвитку економіки та безпосередньо впливає на макроекономічні процеси в країні, зокрема, на економічну динаміку, рівень і темпи інфляції, стан фінансового ринку, динаміку та структуру зайнятості. Грошово-кредитна політика центральних банків як складова частина економічної політики забезпечує фінансово-кредитне підґрунтя для стабільного соціально-економічного розвитку країни в цілому і кожного суб'єкта, що в ній проживає, зокрема. Саме тому питання теорії і практики грошово-кредитної політики постійно перебувають у центрі уваги фахівців. Вивчення різних аспектів механізму використання інструментів грошово-кредитної політики (ГКП) НБУ у вітчизняній практиці знайшло відображення у працях науковців і фахівців-практиків. Проте питання аналізу сучасного стану грошово-кредитної політики України та її впливу на економічний розвиток, а також вдосконалення основних інструментів монетарної політики держави, що забезпечують її реалізацію, залишаються ще недостатньо вивченими та вимагають подальшого дослідження. Грошово-кредитна політика визначається як сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які проводить держава, з метою регулювання інфляції, забезпечення зайнятості і збалансування платіжного балансу. Ці заходи спрямовані на забезпечення стабільності грошової одиниці України шляхом використання визначених Законом «Про Національний банк України» засобів і методів [23].

Монетарна (грошово-кредитна) політика – це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей економічного розвитку країни. Механізм формування і реалізації грошово-кредитної політики зображений на рис.1.1.

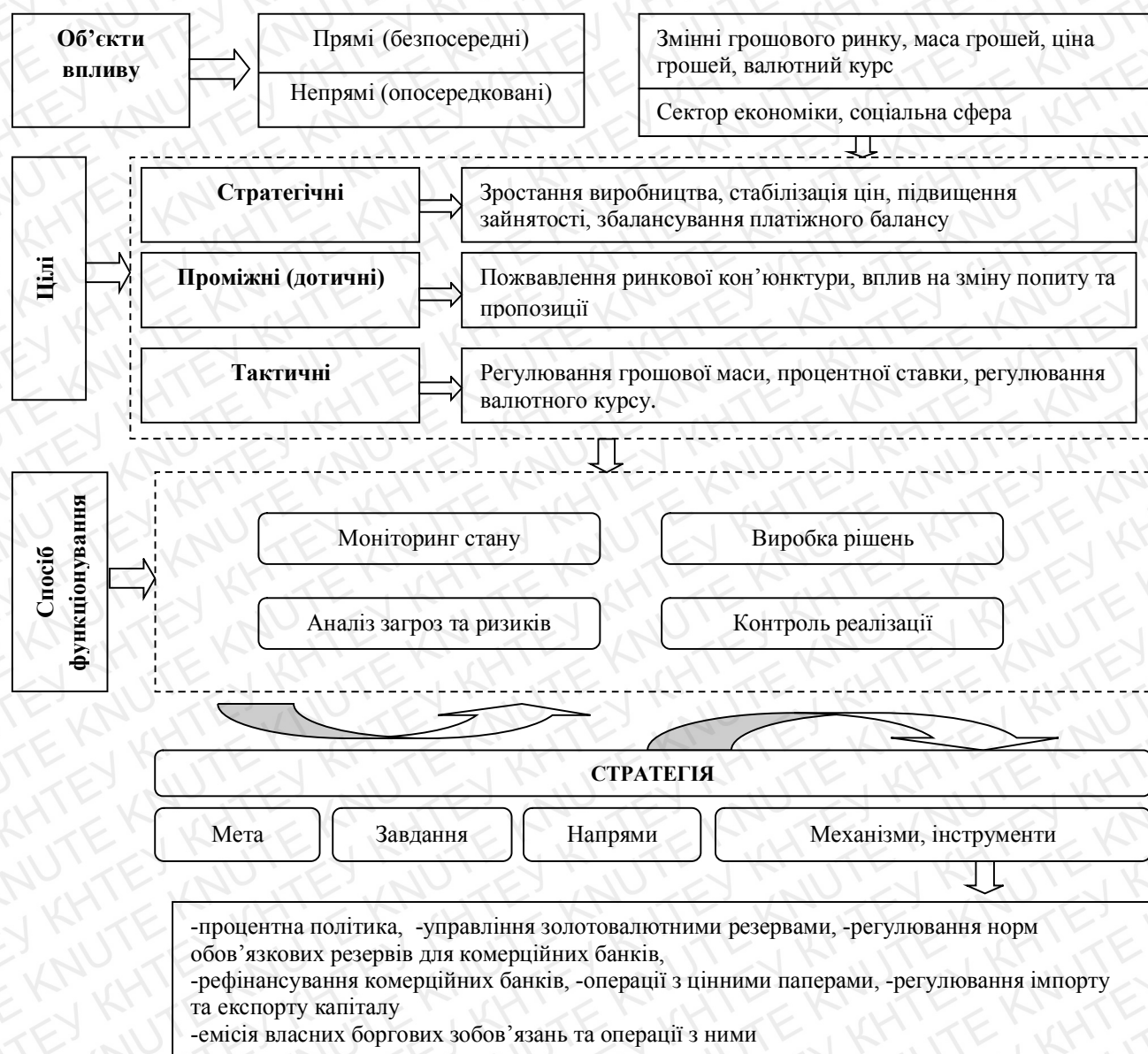

Рис. 1.1. Механізм формування і реалізації грошово-кредитної політики
джерело: [1, с. 24],

Стратегічні цілі монетарної політики можуть бути орієнтовані на:

- підтримання низьких темпів інфляції, що є обов'язковою умовою підтримання макроекономічної рівноваги в економіці і стану визначеності для всіх економічних агентів, оскільки стійкість грошової одиниці забезпечує можливості для довгострокових заощаджень та інвестицій;
- забезпечення стабільності національної валюти в плані курсового співвідношення з іншими валютами, що є обов'язковою умовою підтримання довіри до неї з боку національного та іноземного бізнесу, а також полегшення

- умов праці суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що визначається можливостями її кращого планування на тривалу перспективу та укладення довгострокових контрактів;
- забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги – підтримання рівноваги платіжного балансу, оскільки діяльність суб'єктів господарювання на зовнішніх ринках і збалансування грошових і товарних потоків країни як учасника світового ринку є обов'язковою умовою стабільного економічного розвитку країни;
 - сприяння високому рівню зайнятості (наприклад, ФРС у США) та ін. [1, с. 24].

Політика у сфері грошового обігу та кредиту має велике значення для кожної країни, оскільки шляхом регулювання пропозиції грошей вона спрямована на забезпечення ефективного функціонування економіки і її ключовими цілями є цінова стабільність, стабільність обмінного курсу, інтенсифікація економіки, забезпечення зайнятості, збалансування платіжного балансу, зростання добробуту населення тощо. Вибір і використання регулюючих інструментів належать до основних стратегічних напрямів грошово-кредитної політики для досягнення цілей фінансової стабільності та підтримки сталого розвитку країни в умовах впливу багатьох чинників глобальної і національної невизначеності. З метою надання стійкості саморегульованим важелям відтворення, протидії загрозам кризових явищ монетарне управління впливає на грошовий обіг, а також на реальну купівельну спроможність національної грошової одиниці. Задля попередження її нерівноважного стану внаслідок непередбачуваних перерозподільних коливань руху грошових коштів у рамках всесвітнього фінансово-інформаційного простору, з урахуванням сучасного технологічного рівня розвитку, удосконалюються інтернаціональні й внутрішні механізми підтримки ліквідності банківських систем [20, с. 8].

Інструментарій грошово-кредитного регулювання – це сукупність заходів впливу центрального банку на грошовий та реальний сектори економіки, який складається з прийомів та методів, впровадження яких забезпечує сталий

розвиток та оптимізацію існуючого стану економіки держави. Згідно з методологічними підходами до здійснення грошово-кредитної політики, спостерігається її розмежування на два основні напрями – це інструменти грошово-кредитної політики прямого та опосередкованого впливу.

До першої групи належать: обмеження обсягів кредитів, що надаються певним галузям; пряме регулювання відсоткової ставки; обмеження величини кредитів для окремих банків; пряме регулювання позичкових операцій банків, визначення маржі, обмеження споживання кредиту тощо.

До другої групи належать: операції на відкритому ринку, регулювання облікової ставки, зміна норми обов'язкових резервів [13, с. 43]. Держава в рамках грошово-кредитної політики намагається впливати на економічні процеси, застосовуючи при цьому різні важелі та елементи грошово-кредитного регулювання, такі як:

- грошову емісію та закономірності грошового обігу;
- обсяг грошової маси та грошові агрегати;
- мобілізацію коштів банківською системою і розміщення грошової маси в економіці;
- встановлення процентних ставок банків та облікової ставки, а також ставки рефінансування;
- здійснення операцій з цінними паперами;
- резервування коштів банками та інші.

Також потужним інструментом грошово-кредитного впливу держави на економічні процеси монетарного рівня є валютне регулювання, яке застосовується з метою підтримки курсу національної валюти через купівлю та продаж іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку, що в свою чергу призводить до впливу на резерви банківської системи і відповідно, через ефект мультиплікації на грошову пропозицію.

Регулювання імпорту та експорту капіталу є інструментом впливу на грошову масу в обігу, який застосовується Національним банком України, через: реєстрацію імпорту та експорту капіталу; встановлення максимальних та

мінімальних розмірів процентних ставок за іноземними депозитами в українських банках; встановлення для осіб, які мають борги перед нерезидентами, обов'язкового безпроцентного вкладення певної частини від суми цих боргових зобов'язань в уповноважених банках України. Досить вагомим інструментом Національного банку України є його процентна політика, яка полягає у регулюванні попиту і пропозиції на грошові кошти як через зміну процентних ставок за своїми операціями, так і шляхом рекомендацій щодо встановлення процентних ставок за активними та пасивними операціями банків з метою впливу на процентні ставки суб'єктів грошово-кредитного ринку та дохідність фінансових операцій [15, с. 103].

Потужним інструментом грошово-кредитного впливу держави на економічні процеси монетарного рівня є валютне регулювання, яке застосовується з метою підтримки курсу національної валюти через купівлю та продаж іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку, що в свою чергу призводить до впливу на резерви банківської системи і відповідно, через ефект мультиплікації на грошову пропозицію.

Аналіз практики використання цих інструментів свідчить про те, що серед них немає таких, які б безпосередньо впливали на економічне зростання. Як показує світовий досвід, цей вплив є опосередкованим, і в процесі реалізації грошово-кредитної політики він відображається в механізмах управління базовою процентною ставкою та використання режиму таргетування інфляції. Таким чином, грошово-кредитна політика – це комплекс взаємозв'язаних, скоординованих на досягнення заздалегідь визначених соціально-економічних стратегічних цілей, заходів щодо регулювання грошового ринку, які здійснює держава через центральний банк країни. Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості в державі певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дії інструментів із завданнями та механізмами реалізації фіскальної і бюджетної політики, а помилки у стратегічних і тактичних цілях можуть спричинити зворотний результат.

1.2. Інституційне забезпечення грошово-кредитної політики

Сутність грошово-кредитної політики пов'язується з певними суспільними цілями, з певним монетарним механізмом їх досягнення (регулювання грошового ринку), із конкретною інституційною структурою, відповідальною за її проведення. Ключовим суб'єктом монетарної політики є держава, яка відповідає за створення в країні найсприятливіших для економічного і соціального розвитку монетарних умов. Цю місію держави виконують через уповноважені органи – центральні банки, органи нагляду за діяльністю банків і контролю за грошовим обігом, інституції страхування банківських депозитів тощо. Певна роль надається також загальним органам державного управління – урядам, їх окремим структурам: міністерствам фінансів, економіки, казначействам тощо. Проте провідна роль у розробленні та реалізації монетарної політики належить центральним банкам.

Інституційний центр грошово-кредитної політики – це центральний банк, що як головний орган державного регулювання економіки впливає на економічні процеси, грошові та кредитні ринки в країні. Центральний банк держави у класифікації інституційних секторів економіки належить до сектору фінансових корпорацій та представляє собою національну фінансову установу (або мережу установ), яка здійснює контроль за найважливішими аспектами фінансової системи і виконує такі задачі як емісія готівкових грошей, управління міжнародними резервами, здійснення операцій з МВФ та надання кредиту іншим депозитним корпораціям.

За світовою практикою центральний (національний) банк розглядається як фінансова корпорація, коли він є незалежним від уряду у фінансовому відношенні (в іншому випадку він вважається одиницею сектору загального державного управління). Згідно міжнародного фінансово-статистичного стандарту Міжнародного валютного фонду (МВФ) «Керівництво з грошово-кредитної та фінансової статистики» центральний банк представляє собою національну фінансову установу (або мережу установ), яка здійснює контроль

за найважливішими аспектами фінансової системи і виконує такі задачі, як емісія готівкових грошей, управління міжнародними резервами, здійснення операцій з МВФ та надання кредиту іншим депозитним корпораціям [21].

Підсектор центрального банку включає в себе такі інституційні одиниці:

- Центральні банки – у більшості країн виступають як самостійні установи, у більший чи менший мірі підлягають державному контролю, виконують різні комплекси функцій та мають різні назви (наприклад, центральний банк, резервний банк, національний банк або державний банк);
- Валютне правління (механізми валютного управління або незалежні валютні органи) – органи, які здійснюють емісію національної валюти, повністю забезпечену іноземними резервами;
- Пов'язані з державою агентства – основна діяльність урядових агентств полягає в тих чи інших функціях центрального банку і які являють собою окремі інституційні одиниці [21].

Центральний банк наділений монополієм правом грошової емісії, регулювання грошового обігу, кредиту і валютного курсу. Як правило, центральний банк виступає агентом уряду при обслуговуванні державного бюджету та наглядовим органом банківської системи. Центральний банк здійснює планування заходів, спрямованих на досягнення завдань грошово-кредитної політики. Він є самостійною юридичною особою, його майно відокремлено від майна держави, центральний банк може ним розпоряджатись як власник. Центральний банк не є комерційною організацією. Організаційно-правовий статус центральних банків має правове закріплення в Конституції країни, законах про центральні банки та в їхніх статутах, законах про банки і банківську діяльність, у валютному законодавстві. Зміст грошово-кредитної політики визначається вищими законодавчими органами країни, а реалізується центральними банками разом з міністерствами фінансів.

Сьогодні центральні банки зобов'язані поєднувати виконання ролі інститутів реалізації економічної політики держави монетарними методами та інститутів

антикризового управління [22, с. 66]. Така зміна акцентів у ролі та функціях центральних банків вимагає розроблення і реалізації нових підходів, методів та інструментів регулювання грошових і фінансових ринків на основі реалізації адекватної грошово-кредитної політики.

Формування грошово-кредитної політики як дуже важливого і складного механізму економічного регулювання ставить ряд вимог до банківської системи щодо рівня розвитку її інфраструктури та якості функціонування. Основними з таких вимог є:

- дворівнева побудова банківської системи, за якої одному з банків надається статус центрального з монопольним правом емісії грошей. На центральний банк покладається функція реалізації грошово-кредитної політики;
- законодавче та фактичне забезпечення незалежності центрального банку від державних органів виконавчої та законодавчої влади, достатньої для проведення ним самостійної грошово-кредитної політики;
- законодавче закріплення за центральним банком статусу резервної структури банківської системи в цілому з наданням йому права регулювати резервні фонди всіх банків другого рівня;
- законодавче надання центральному банку статусу кредитора останньої інстанції для банків другого рівня та статусу фінансового агента уряду;
- широкий розвиток мережі банків другого рівня, достатньої для повного забезпечення попиту економічних суб'єктів на позичкові кошти;
- створення системи державного регулювання та нагляду за роботою банків другого рівня, що гарантує функціональну поведінку останніх у межах, визначених грошово-кредитною політикою центрального банку;
- забезпечення високого рівня довіри до банківської системи загалом через досягнення стабільності кожного окремого банку [42, с. 177].

Грошовий ринок як другий елемент інституційної основи грошово-кредитної політики створює те середовище, в якому формуються і реалізуються методи та інструменти грошово-кредитної політики. Чим це середовище сприятливіше, тим ефективнішою буде дія останніх. Навіть здатність банків здійснювати грошово-кредитне регулювання значною мірою залежить від розвитку грошового ринку, оскільки вони є головними посередниками на ньому. Проведення ефективної монетарної політики ставить перед грошовим ринком такі вимоги:

- досягнення високого рівня його структуризації, за якого успішно функціонують усі складові цього ринку – кредитний ринок із сегментами ринку грошей та ринку капіталу, міжбанківський ринок, ринки державних і корпоративних цінних паперів, валютний ринок;
- вільний доступ усіх комерційних банків на будь-який сектор грошового ринку;
- наявність широких зовнішньоекономічних зв'язків, забезпечення конвертації національної валюти, проведення реальної курсової політики.

За таких умов центральний банк одержує широкі можливості для проведення грошово-кредитної політики на ринкових засадах, забезпечення переважно економічного впливу на суб'єктів ринку та максимально високої ефективності монетарних заходів. В Україні головною уповноваженою державою інституцією, яка відповідає за розроблення і реалізацію монетарної політики, є Національний банк України. Як передбачено Конституцією України [14, ст. 100] Рада НБУ самостійно розробляє і затверджує Основні засади грошово-кредитної політики на кожний рік та здійснює контроль за її проведенням. Реалізує ж завдання грошово-кредитної політики безпосередньо апарат НБУ в процесі своєї повсякденної діяльності. Крім НБУ, у виробленні грошово-кредитної політики беруть участь інші органи державного регулювання – це Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Верховна Рада України. Проте вирішальна роль у

розробленні та реалізації монетарної політики належить НБУ, оскільки він несе відповідальність перед суспільством за стан монетарної сфери.

Серед переліку інших функцій, які визначені ст. 7 Закону України «Про Національний банк України», до сфери грошово-кредитної політики відносяться наступні функції Національного банку України:

- відповідно до розроблених Радою Національного банку України Основних засад грошово-кредитної політики визначає та проводить грошово-кредитну політику;
- монопольно здійснює емісію національної валюти України та організує готівковий грошовий обіг;
- виступає кредитором останньої інстанції для банків і організує систему рефінансування;
- забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами;
- аналізує стан грошово-кредитних, фінансових, цінових та валютних відносин [36].

Таким чином, основним суб'єктами, що складають інституційну основу грошово-кредитної політики є держава, центральні банки, органи нагляду за діяльністю банків і контролю за грошовим обігом тощо. Проте провідна роль в сфері грошово-кредитного регулювання належить центральним банкам, які здійснюють контроль за найважливішими аспектами фінансової системи країни. В Україні вирішальна роль у розробленні та реалізації монетарної політики належить Національному банку, що несе відповідальність перед суспільством за стан монетарної сфери.

Висновки до розділу I

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити такі висновки: Першим завданням випускної кваліфікаційної роботи. було з'ясувати економічну сутність, цілі та інструменти грошово-кредитної політики. На основі аналізу теоретичної частини можна дійти до висновку, що грошово-кредитна політика – це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей економічного розвитку країни.

Цілі ГКП орієнтовані на підтримання низьких темпів інфляції, забезпечення стабільності національної валюти, забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги, сприяння високому рівню зайнятості.

Досягнення цілей можливе завдяки застосуванню інструментарію ГКП. Основними інструментами ГКП є грошова емісія та закономірності грошового обігу, обсяг грошової маси та грошові агрегати, мобілізація коштів банківською системою і розміщення грошової маси в економіці, процентна політика, здійснення операцій з цінними паперами, резервування коштів банками та ін.

Інституційним центром грошово-кредитної політики є центральний банк, що впливає на економічні процеси, грошові та кредитні ринки в країні. Центральному банку належить провідна роль у розробленні та реалізації монетарної політики. В Україні таким інститутом є Національний банк України. Він розробляє і затверджує Основні засади грошово-кредитної політики на кожний рік та здійснює контроль за її проведенням. Апарата НБУ реалізує завдання грошово-кредитної політики. Функціями НБУ в сфері ГКП є емісія національної валюти України та організація готівкового грошового обігу, кредитування та рефінансування банків, накопичення та зберігання золотовалютних резервів та здійснення операцій з ними та банківськими металами.

РОЗДІЛ II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1. Особливості грошово-кредитної політики України

В Україні із становленням ринкових відносин суттєво змінилася роль держави у регулюванні економічних процесів, цілі якої полягають у забезпеченні стійкого зростання виробництва, підтриманні високого рівня зайнятості, стабільності, купівельної спроможності грошової одиниці та рівноваги у зовнішній торгівлі. У сучасній економіці велике значення мають підтримка стабільності грошової одиниці, достатнє забезпечення капіталом, а також захищена від криз банківська система. Успішність досягнення таких цілей значною мірою залежить від гнучкої ефективності грошово-кредитного регулювання. Динамічність змін економічної кон'юнктури обумовлює необхідність формування виваженої та адаптивної грошово-кредитної політики, що сприятиме забезпеченню умов для відновлення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві.

Ефективна реалізація монетарної політики держави повинна враховувати зміну стратегічних цілей у різні етапи розвитку національної економіки, що відрізняються між собою в залежності від обраних пріоритетів. Досягнення стратегічних цілей включає реалізацію проміжних цілей грошово-кредитної політики НБУ. Головним завданням проміжних цілей є поживлення чи стримування кон'юнктури на товарних і грошових ринках. Проміжними (тактичними) цілями грошово-кредитної політики держави слід вважати завдання, що ставляться безпосередньо на коротко- та середньострокових інтервалах часу. Проміжні цілі можуть бути різними та пов'язані з певними макроекономічними аспектами: темпом зростання загальної грошової маси, обсягами кредитування суб'єктів підприємництва, процентними ставками, темпами зростання номінального та реального ВВП, індексом цін, рівнем валютного курсу та ін. [26, с. 26]. Однак поряд з цим не втрачають своєї актуальності стратегічні питання забезпечення ефективної реалізації інструментів грошово-кредитної політики.

Забезпечення стабільного грошового обігу, як головне завдання Національного банку України (далі – НБУ), яке визначено Конституцією України [14, ст. 99], потребує пошуку шляхів удосконалення правового забезпечення. Механізм регулювання грошового обігу закладається в грошово-кредитній політиці, яка розробляється центральним банком країни. Грошово-кредитну політику відповідно до Закону України «Про Національний банк України» [36, ст. 1] слід тлумачити як систему заходів із регулювання грошового обігу та кредиту, які спрямовані на економічне зростання, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою збалансування і задоволення суспільного попиту на гроші.

Національний банк України у межах проведення певної грошово-кредитної політики впливає на стан функціонування об'єктів регулювання і відповідно на характер протікання економічних процесів в економіці. Застосування і реалізація грошово-кредитної політики вимагає існування ринкового середовища, яке дає змогу реалізовувати потенціал монетарних методів впливу на економіку. Аналізуючи сучасний стан та тенденції розвитку грошово-кредитної політики України, слід відзначити, що досягнення та підтримка цінової стабільності – це її ключовий пріоритет, задля досягнення якого НБУ може використовувати всі свої інструменти. Це відображено в Основних засадах грошово-кредитної політики України на 2016-2020 роки. Досягти поставленої мети НБУ планує через реалізацію політики інфляційного таргетування, а також контролю за грошовими агрегатами відповідно до програми співпраці з МВФ. Вона передбачає поступове зниження інфляції в Україні до рівнів, сумісних із ціновою стабільністю. У середньостроковій перспективі передбачено встановлення інфляції на рівні 5%.

НБУ встановлює такі планові показники інфляції [30]:

- 2016 рік – 12% +/- 3п.п;
- 2017 рік – 8% +/- 2п.п;
- 2018 рік – 6% +/- 2п.п;
- 2019 рік – 5% +/- 1п.п.

Рада Національного банку підкреслює потребу саме в поступовому зниженні інфляції до середньострокової цілі 5%. Досягнення поставлених інфляційних цілей буде сприяти забезпеченню очікуваних темпів зростання реального ВВП, який, згідно з прогностичними показниками уряду і Національного банку, в 2018 році повинен прискоритися до 3%, а до 2019 року - до 4%. За словами голови Ради НБУ, при проведенні курсової політики буде враховувати зв'язок між інфляцією і коливаннями обмінного курсу, а також вплив змін обмінного курсу на фінансову стабільність [40]. Згідно даних Інфляційного звіту НБУ за 1 квартал 2016 року тривала тенденція до уповільнення споживчої інфляції (індексу споживчих цін) в Україні завдяки стриманій монетарній та фіскальній політиці, низьким світовим цінам на сировинні товари та стабілізації інфляційних очікувань (табл. 2.1) [10].

У IV кварталі 2017 року на фоні високих поточних показників споживчої інфляції почали погіршуватися інфляційні очікування, з'явилися ознаки тиску з боку пожвавлення споживчого попиту і тривала дія вторинних інфляційних факторів – прискорення зростання цін на продукти харчування з високим ступенем обробки як результат підвищення цін на відповідні сирі продукти в попередні місяці. У таких умовах Національний банк перейшов до проведення жорсткішої монетарної політики, двічі (у жовтні та грудні) підвищивши облікову ставку на 1 в. п. – до 14,5% річних на кінець року. Очікується, що внаслідок проведення більш жорсткої монетарної політики споживча інфляція увійде в межі цільового діапазону в середині 2019 року та досягне його центральної точки, тобто середньострокової інфляційної цілі 5% у 2020 році [25].

Таблиця 2.1

Зведена таблиця індексів споживчих цін за 2012-2018 роки (%)

Період	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Січень	100,20	100,20	100,20	103,10	100,90	101,10	101,50
Лютий	100,20	99,90	100,60	105,30	99,60	101,00	100,90
Березень	100,30	100,00	102,20	110,80	101,00	101,80	101,10
Квітень	100,00	100,00	103,30	114,00	103,50	100,90	100,80
Травень	99,70	100,10	103,80	102,20	100,10	101,30	100,00
Червень	99,70	100,00	101,00	100,40	99,80	101,60	100,00
Липень	99,80	99,90	100,40	99,00	99,90	100,20	99,30
Серпень	99,70	99,30	100,80	99,20	99,70	99,90	100,00
Вересень	100,10	100,00	102,90	102,30	101,80	102,00	101,90
Жовтень	100,00	100,40	102,40	98,70	102,80	101,20	
Листопад	99,90	100,20	101,90	102,00	101,80	100,90	
Грудень	100,20	100,50	103,00	100,70	100,90	101,00	
За рік	99,80	100,50	124,90	143,30	112,40	113,70	105,60

Джерело: [9]

На початку 2018 року інфляційний тиск залишався високим. Хоча в березні споживча інфляція в річному вимірі уповільнилася до 13.2%, такий показник все ще перевищував цілі, установлені Основними засадами грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу ($7.5\% \pm 2$ в. п. станом на кінець I кварталу 2018 року). Високі показники інфляції були зумовлені звуженням пропозиції окремих видів сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку як через зменшення обсягів їх виробництва, так і значних обсягів експорту. Базова інфляція в річному вимірі в березні 2018 року залишилася практично на рівні грудня 2017 року (відповідно 9.4% р/р та 9.5% р/р), що майже повністю відповідало прогнозу НБУ. Фундаментальний

інфляційний тиск залишився значним, про що свідчили також й альтернативні показники базової інфляції [24]. Подальше зниження рівня індексу інфляції (або ІСЦ) сприятиме підвищенню фінансової стабільності, прискоренню темпів економічного зростання країни.

Варто також зазначити, що проводячи політику таргетування інфляції, НБУ не повинен таргетувати інші показники, тобто є велика ймовірність коливань валютного курсу, адже зараз використовується режим плаваючого валютного курсу, а обмінний курс визначається ринковими умовами. Одним з побічних ефектів таргетування є ріст безробіття та соціальної напруги у суспільстві в результаті скорочення видатків бюджету з метою зменшення бюджетного дефіциту та грошової маси в обігу.

На думку Національного банку, зниження інфляції до цілі може опинитися під загрозою через дію низки чинників – подальше пожвавлення внутрішнього попиту, активну трудову міграцію, посилення ризиків щодо отримання чергового траншу Міжнародного валютного фонду та іншого пов'язаного фінансування, завищені інфляційні очікування, зниження інтересу інвесторів до активів країн, що розвиваються. Більш жорстка монетарна політика нівелюватиме їх вплив та сприятиме зниженню інфляції до 5,8% на кінець наступного року і до 5% у 2020 році. Також одним із важливих напрямків грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки є необхідність зростання золотовалютних резервів (вони ж – міжнародні валютні резерви). Згідно ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» золотовалютний резерв – резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків. Міжнародні резерви України на 01 січня 2018 року становили 18 808,45 млн. дол. США (в еквіваленті) за попередніми даними. За рік вони зросли на 21%. Проте протягом року спостерігається поступове зменшення їх обсягів (рис. 2.1).

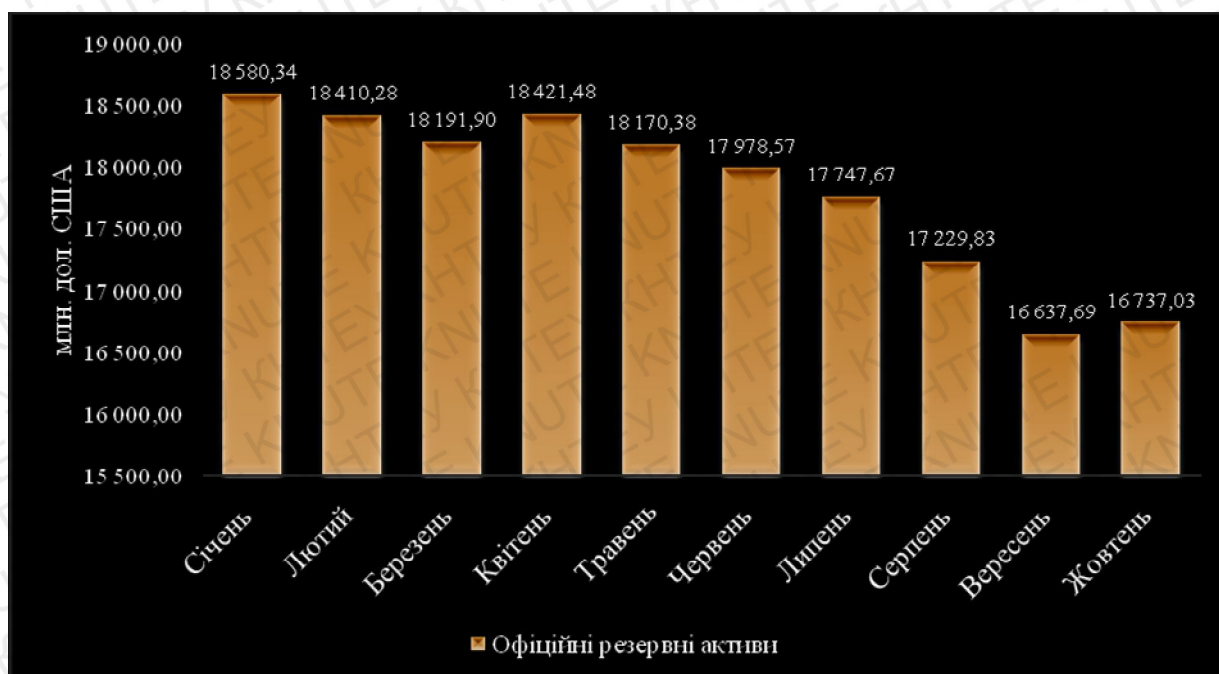

Рис. 2.1 Міжнародні резерви в Україні за 2018 рік, млн. дол. США

Джерело: Розроблено автором на основі [17]

Управління золотовалютними резервами є важливою складовою грошово-кредитної політики, оскільки впливає на валютний ринок і валютний курс, а також зовнішньоекономічну активність України. Міжнародні резерви складаються з резервів у конвертованих іноземних валютах, резервної позиції у МВФ, спеціальних прав запозичення (СПЗ), монетарного золота, готівки в іноземній валюті або коштів на рахунках за кордоном, цінних паперів, що випущені нерезидентами, та будь-яких інших резервних активів за умови забезпечення їх надійності та ліквідності, що є в розпорядженні Національного банку України.

Дослідження обсягів міжнародних резервів за 2018 рік засвідчило, що протягом досліджуваного періоду міжнародні резерви України мали тенденцію до скорочення.

Якщо проаналізувати динаміку попередніх періодів, то можна спостерігати наступне (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Міжнародні резерви за 2003-2018 роки в Україні, млн. дол.США

Період	Міжнародні резерви (за станом на кінець періоду, млн... дол. США)	Темпи зростання
2003	71 693,00	
2004	115 058,31	60,49%
2005	167 860,04	45,89%
2006	117 142,73	-30,21%
2007	326 390,36	178,63%
2008	410 454,68	25,76%
2009	328 445,16	-19,98%
2010	357 777,61	8,93%
2011	431 428,07	20,59%
2012	351 355,18	-18,56%
2013	272 995,49	-22,30%
2014	176 031,51	-35,52%
2015	127 003,25	-27,85%
2016	170 510,90	34,26%
2017	209 735,51	23,00%
2018 ⁱ	178 105,17	-15,08%

Джерело: Розроблено автором на основі [17]

Одержані результати дозволяють дійти висновку, що спостерігаються деякі позитивні моменти, сутність яких зводиться до того, що протягом 2016 року їх обсяг зріс на 34,26%. Це відбулося насамперед завдяки купівлі Нацбанком іноземної валюти для згладжування надмірних коливань на міжбанківському валютному ринку та поповнення резервів [8].

Варто також зазначити, що ріст резервів спостерігався, не дивлячись на те, що в цей період необхідно було здійснювати платежі з погашення та обслуговування державного боргу на суму 1 929 758,7 млн. грн [5].

Розробка та реалізація якісної процентної політики (ПП) є одним з ключових завдань діяльності будь-якого центрального банку. Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» (ст. 7) «облікова ставка НБУ – один з монетарних інструментів, за допомогою якого Національний банк України встановлює для банків та інших суб'єктів грошово-кредитного ринку орієнтир

щодо вартості залучених та розміщених грошових коштів, а ставка рефінансування НБУ – виражена у відсотках плата за кредити, що надаються банкам, яка встановлюється Національним банком України з метою впливу на грошовий оборот та кредитування» [39, с. 34].

Відбулися суттєві зміни в реалізації процентної політики НБУ та її перетворення на дієвий інструмент регулювання Національним банком попиту та пропозиції на грошові кошти через зміну процентних ставок за своїми операціями з метою впливу на процентні ставки суб'єктів грошово-кредитного ринку та дохідність фінансових операцій. З цією метою була прийнята Постанова НБУ № 277 «Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України від 21.04.2016 [35]. Правління Національного банку України прийняло рішення підвищити облікову ставку до 17,5% річних з 13 липня 2018 року, щоб повернути інфляцію у межі цільового діапазону у 2019 році (дод. А). Оскільки регулювання облікової ставки є найважливішим інструментом монетарної політики, проаналізуємо політику НБУ за 1992-2018 рр. Досить цікаво навести статистичні дані щодо динаміки облікової ставки. Динаміка облікової ставки НБУ наведена на рисунку 2.2.

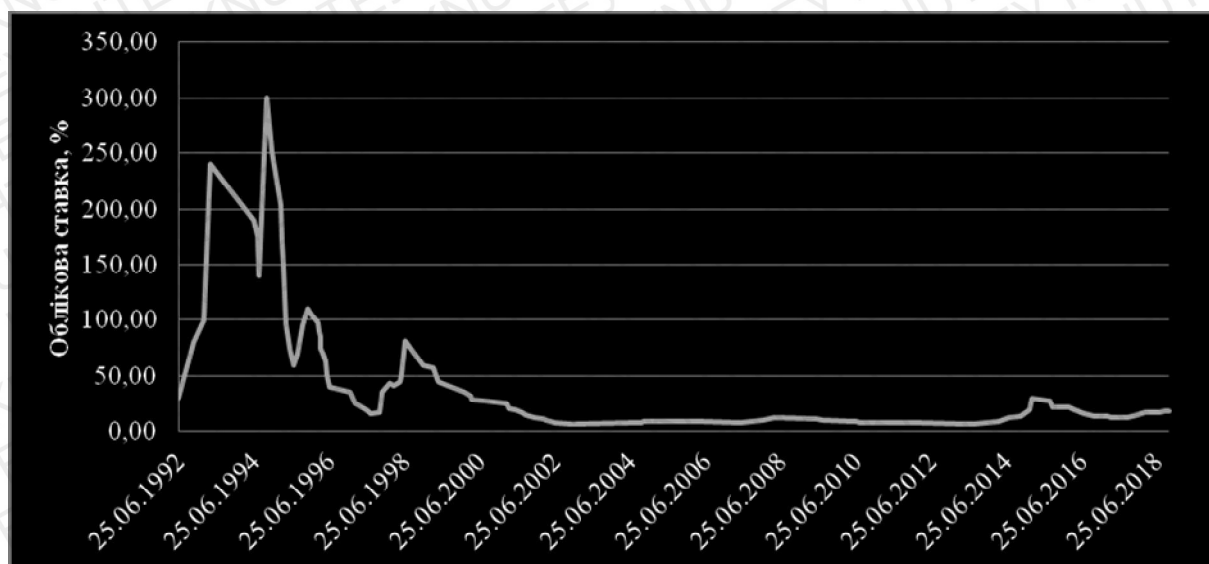

Рис. 2.2 Динаміка облікової ставки НБУ за 1992-2018 рр відповідного періоду, %

Джерело: Розроблено автором на основі [28].

В 1994 році облікова ставка змінювалася декілька разів і мала пікові значення з 25.10.1994 року по 12.12.1994 року (вона складала 300 %) – це були максимальні значення облікової ставки, причиною таких високих значень була гіперінфляція. Найнижче значення (7%) спостерігалось з 05.12.2002 року по 07.05.2004 року [10]. Все це дозволяє зробити висновок про те, що облікова ставка НБУ, як інструмент грошово-кредитного регулювання економіки стримувала механізм кредитування банками економічних суб'єктів і, відповідно, стримувала розвиток економіки країни. За таких умов заслуговує на увагу питання про необхідність перегляду НБУ(як регулятора та кредитора в останній інстанції) своїх підходів до рівнів облікової ставки і ставки за позичками рефінансування з метою стимулювання активності господарюючих суб'єктів в умовах нестабільного економічного положення економіки країни.

Зниження облікової ставки є позитивним моментом, адже вона є одним із головних орієнтирів грошово-кредитного ринку. Від її величини залежить вартість залучення та розміщення ресурсів банками та іншими суб'єктами ринку. Зрозуміло, що облікова ставка не може бути нижче рівня інфляції, тому її зниження у 2016 році (дод. А) стало можливим завдяки зниженню темпів інфляції (табл. 2.1). Зниження процентних ставок центрального банку безумовно змусить комерційні банки переглянути свої підходи до рівня цін на кредитні ресурси, які надаються ними в економіку. До того ж, зниження облікової ставки НБУ створить стримуючий вплив на процентну політику банківської системи та, в свою чергу, створить передумови для активізації процентного каналу в кредитуванні. Одним з основних об'єктів грошово-кредитної політики виступає грошова маса. Стабільне функціонування грошей у структурі грошового обороту забезпечується певною кількістю грошей. Розмір цієї величини є важливою характеристикою стану грошового обороту і ринкової кон'юнктури в країні, а безпосередньо зміни кількості грошей в обігу впливають на інтенсивність обороту грошей, формування платоспроможного попиту.

Структура грошової маси розкривається через грошові агрегати, які різняться за ступенем ліквідності та дозволяють визначити ступінь її розвитку та визначити

шляхи стабілізації. В Україні виділяють грошові агрегати такого складу відповідно до методологічних правил НБУ [3, с. 93]: M_0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями; M_1 включає грошовий агрегат M_0 та переказні депозити в національній валюті; M_2 включає грошовий агрегат M_1 та переказні кошти в іноземній валюті й інші депозити; M_3 (грошова маса) включає грошовий агрегат M_2 та цінні папери, крім акцій.

Наявність грошової бази є необхідною і зручною формою регулювання обігу грошей та підтримання їх стабільності, особливо це стосується країн, де готівкові гроші становлять половину загальної грошової маси. Цей показник дає змогу швидко впливати на обсяги грошової маси, які в останні роки в Україні щорічно помітно зростали. З 2016 р. по 2017 р. грошова база зросла на 9,63 %, на кінець 2017 р. грошова база в Україні становила 1 208 859,00 млн. гривень (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка грошових агрегатів в Україні в період 2007-2017 рр.

Рік	Показники, млн грн.				Темпи зростання/зниження до попереднього року, %			
	M_3	M_2	M_1	M_0	M_3	M_2	M_1	M_0
2007	386 156,00	391 272,00	181 665,00	111 119,00				
2008	515 727,00	512 527,00	225 127,00	154 759,00	33,55	30,99	23,92	39,27
2009	487 298,00	484 772,00	233 748,00	157 029,00	-5,51	-5,42	3,83	1,47
2010	597 872,00	596 841,00	289 894,00	182 990,00	22,69	23,12	24,02	16,53
2011	685 515,00	681 801,00	311 047,00	192 665,00	14,66	14,23	7,30	5,29
2012	773 199,00	771 126,00	323 225,00	203 245,00	12,79	13,10	3,92	5,49
2013	908 994,00	906 236,00	383 821,00	237 777,00	17,56	17,52	18,75	16,99
2014	956 728,00	955 349,00	435 475,00	282 947,00	5,25	5,42	13,46	19,00
2015	994 062,00	993 812,00	472 217,00	282 673,00	3,90	4,03	8,44	-0,10
2016	1 102 700,00	1 102 391,00	529 928,00	314 392,00	10,93	10,93	12,22	11,22
2017	1 208 859,00	1 208 557,00	601 631,00	332 546,00	9,63	9,63	13,53	5,77

Джерело: Розроблено автором на основі [41].

Результати аналізу динаміки всіх показників демонструють їх зростання, хоча воно і має нерівномірний характер, не спостерігається певної закономірної тенденції в темпах зростання. Рівномірне підвищення агрегатів відбувалося в

2007, 2013 та 2016 роках, в інші періоди зміна агрегатів була асиметричною, так, наприклад, в 2008 році на тлі значного зростання готівкової маси зростання коштів на поточних рахунках відбувалося значно повільніше, а в 2011 році навпаки більш виражена тенденція до заощадження з огляду на більш швидкі темпи зростання агрегатів M_2 та M_3 , в кризовому 2014 році спостерігаємо більше зростання готівкових та «швидких, ліквідних» грошей, аніж строкових та довгострокових вкладень, 2017 рік характеризується більш швидкими темпами зростання переказних депозитів, ніж інших показників, що може свідчити про перехід у площину безготівкових розрахунків.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу, можемо зробити певні висновки: Основними проблемами в реалізації грошово-кредитної політики України є:

- високі темпи інфляції;
- низький рівень золотовалютних (міжнародних) резервів;
- зростання державного боргу;
- високі відсоткові ставки по кредитам;
- високий рівень готівкових коштів в структурі грошової маси України, що зумовлено відтоком коштів з депозитів банківської системи та їх трансформацією в готівку;
- нестабільність валютного курсу та девальвація гривні.

Загалом вказані негативні тенденції мають комплексний характер, пов'язаний із недосконалістю банківської системи і відсутністю гнучкої грошово-кредитної політики. А це зумовлює необхідність у виявленні нових та вдосконаленні наявних інструментів монетарної політики задля підвищення стійкості грошово-кредитної системи до кризових явищ.

2.2. Вплив глобалізаційних чинників на реалізацію грошово-кредитної політики

Реалізація грошово-кредитної політики в Україні зазнає відповідних змін. Фактори глобалізації починають суттєвіше впливати на монетарну політику країни, коли вона є більш реформованою, незалежно від ступеня відкритості економіки. Саме зростаюча роль глобалізації в реалізації монетарної політики країни – визначальний елемент того «поворотного пункту», який відображає загальний рівень уведення трансформаційної системи в площину глобальних процесів. Світові тенденції розвитку економік окремих країн та економічні, політичні та воєнні зрушення в Україні призвели й до суттєвих змін у здійсненні грошово-кредитного регулювання Національним банком України. Зокрема суттєвими чинниками на міжнародному рівні, які посприяли таким змінам, є зміни у визначенні та формуванні валютних курсів, лібералізація процесу міжнародного переміщення грошових ресурсів, виникнення нових фінансових інструментів. На національному рівні слід відмітити недолуге керівництво грошово-кредитною системою Голови НБУ, невчасні та недоречні зміни умов діяльності вітчизняних банківських установ, незрозуміла курсова політика регулятора, що спричиняє суттєві інфляційні процеси у країні тощо.

Після глобальної кризи 2008–2009 рр. у рамках світової фінансової системи почали відбуватися кардинальні зрушення, динамічні і структурні зміни, які чинитимуть багатовекторний вплив (як стимулюючий, так і гальмівний) на розвиток національних економік. Найвагомішими серед глобальних фінансових трансформацій є: формування багатополярної валютної системи та поширення регіональних валют, підвищення залежності країн – експортерів сировини від курсових коливань на світових ринках і волатильності цін на сировинні товари, посилення міжнародної експансії провідних фондових бірж та виникнення нових осередків «фінансової могутності» в Східній Азії, розвиток нових форм віртуалізації світового фінансового ринку й зростання нестабільності на фондових ринках світу,

збільшення ролі міжнародних фінансових організацій у подоланні проблем посткризового розвитку та використання ними нових інструментів фінансування, накопичення надмірного боргового навантаження в розвинутих країнах і активне проведення фіскальних консолідацій у країнах ЄС, посилення геоекономічного впливу Китаю та використання нових фінансових механізмів транс націоналізації [4, с. 54].

У 2015–2016 рр. окреслилися новітні тенденції глобальних фінансів, які безпосередньо й опосередковано впливатимуть на рух економіки України та вимагатимуть адаптивних змін національної фінансової політики. Ці тенденції пов'язані передусім зі слабкою динамікою економічного зростання в розвинутих країнах і погіршенням його показників у країнах із ринками, що формуються, утриманням низького рівня цін на сировинні товари та ускладненням стану сировинних економік в умовах ревальвації американського долара, підвищенням процентних ставок у США наприкінці 2015 р. і збільшенням зовнішніх спредів для країн із ринками, що формуються, скороченням припливу іноземного капіталу на ринки цих країн, загостренням геополітичних шоків та їх негативним впливом на схильність інвесторів до прийняття ризиків, накопиченням проблем у банківському секторі розвинутих країн, котрі посилюють ризики фінансової нестабільності.

В останні два роки Національний банк України започаткував процедуру попереднього розгляду Пропозиції стосовно розроблення Основних засад грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу [38] в експертно-наукових колах з метою формування ефективного стратегічного документу грошово-кредитної політики. В основі документу НБУ лежить оцінка світової економіки з точки зору можливих ризиків. Така постановка питання видається правомірною. Адже українська економіка – це мала відкрита економіка із високим ступенем залежності саме від зовнішніх ризиків.

Відкритість економіки, яка приймається як вихідний постулат економічними теоріями «основної течії», виявляється лише частковою,

особливо для країн з ринками, які формуються. Виникає феномен «віртуальної відкритості», за якого на національну економічну політику впливають обмеження, подібні до тих, що є характерними для відкритих економік, але через інституційні та структурні перешкоди практично відсутній вплив держави на динаміку макроекономічних показників з боку міжнародних потоків капіталу [7, с. 8].

Отже, усі негативні прояви глобалізаційних процесів у розвитку світової економіки так чи інакше можуть проявити себе в Україні:

- значне посилення ринкової волатильності;
- прискорення процесу поширення дестабілізації з одного сектора фінансового ринку на інші;
- інтенсифікація руху міжнародного спекулятивного капіталу з його негативним впливом на стан платіжного балансу окремих країн;
- дестабілізація фінансових і товарних ринків при високій спекулятивній активності.

Як наслідок глобалізації ринки стають більш взаємозалежними, в усіх сферах постійно зростають масштаби і поглиблюється міжнародна інтеграція, що перетворюється на багатоканальний процес. Як показує практика останніх десятиліть, світові фінансові кризи мали дуже серйозний негативний вплив на економічну ситуацію в Україні, стан валютного ринку і стабільність банківської системи. І Азійська фінансова криза 1997-1998 рр., і світова фінансова криза 2007-2008 рр. мали руйнівні наслідки для української економіки із-за її високої залежності від зовнішніх ринків. Тому розробка грошово-кредитної політики має спиратися на ґрунтовний аналіз глобальних тенденцій розвитку світової економіки та можливих ризиків для України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Аналіз Національним банком глобальних тенденцій розвитку світової економіки та можливих ризиків для України

Фактори глобальних ризиків для світової економіки	Оцінка Національного банку України	Вірогідний сценарій
1. Вірогідність зростання цін на енергоносії	«ціни на енергоносії у середньостроковій перспективі поступово зростатимуть»	існує висока вірогідність того, що ціни можуть набути тенденції до зниження через активну політику США на енергоринку
2. Можливість наростання фінансової нестабільності у світових масштабах	«глобальні фінансові умови будуть достатньо сприятливими»	існує вірогідність наростання фінансової нестабільності через невпевненість інвесторів у надійності доларових активів і політики США «beggar my neighbor»

Джерело: [29]

Таким чином, глобалізація визначає важливість поглиблення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, підвищення якісного рівня управління грошово-кредитною системою з посиленням дієвості їх координації. У сучасних умовах грошово-кредитна політика країни дедалі більше залежить від зовнішньоекономічних факторів, що обумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи, реалізацію структурних реформ системи управління державними фінансами.

Висновки до розділу II

Отримані результати у другому розділі дають дійти висновку, що основними проблемами в реалізації грошово-кредитної політики України є високі темпи інфляції, низький рівень золотовалютних (міжнародних) резервів, зростання державного боргу, високі відсоткові ставки по кредитах, високий рівень готівкових коштів в структурі грошової маси України, що зумовлено відтоком коштів з депозитів банківської системи та їх трансформацією в готівку, нестабільність валютного курсу та девальвація гривні. Ці проблеми мають комплексний характер, пов'язаний із недосконалістю банківської системи і відсутністю гнучкої грошово-кредитної політики, що зумовлює необхідність у виявленні нових та вдосконаленні наявних інструментів монетарної політики задля підвищення стійкості грошово-кредитної системи до кризових явищ.

Глобалізація визначає важливість поглиблення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, підвищення якісного рівня управління грошово-кредитною системою з посиленням дієвості їх координації. Усі негативні прояви глобалізаційних процесів у розвитку світової економіки можуть проявити себе в Україні – значне посилення ринкової волатильності, прискорення процесу поширення дестабілізації з одного сектора фінансового ринку на інші, інтенсифікація руху міжнародного спекулятивного капіталу з його негативним впливом на стан платіжного балансу окремих країн, дестабілізація фінансових і товарних ринків при високій спекулятивній активності. Це обумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи, реалізацію структурних реформ системи управління державними фінансами.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

3.1. Вдосконалення інституційного забезпечення грошово-кредитної політики

На сучасному етапі розвитку України проведення максимально ефективної грошово-кредитної політики є одним з вирішальних чинників розвитку економіки в цілому та розвитку фінансово-кредитної системи зокрема. Динамічні зміни, що відбуваються в економіці, фінансовій та банківській системах обумовлюють постійний пошук механізмів формування та реалізації грошово-кредитної політики в Україні.

У процесі інституційної модернізації вітчизняної фінансової системи необхідно акцентувати увагу на адаптації до міжнародних вимог інституційно-організаційної, інституційно-правової та інституційно-кадрової складових. Головною метою інституційної модернізації фінансової системи України має стати формування сучасних фінансових інститутів, що сприятимуть відновленню позитивної динаміки економічного зростання за умов поглиблення інтеграційних процесів. При цьому її основними завданнями є покращання інвестиційного клімату, удосконалення державного управління та управління державними фінансами, розширення соціальної спрямованості. Вимоги, що висуваються до інституційної модернізації фінансової системи України, передбачають:

- забезпечення її інтеграції у світовий простір шляхом уніфікації національних та міжнародних інститутів, гармонізації національного та міжнародного фінансового законодавства;
- врахування позитивного зарубіжного досвіду;
- сприяння підприємницьким ініціативам та зростанню конкурентоспроможності національної економіки;
- попередження системних ризиків, мінімізації та ліквідації їх наслідків;
- гарантування захисту інтересів її суб'єктів.

Інституційна модернізація фінансової системи України має відповідати принципам, підґрунтя яких закладено Програмою розвитку ООН (UNDP policy document – United Nations Development Programme) [6, с. 7].

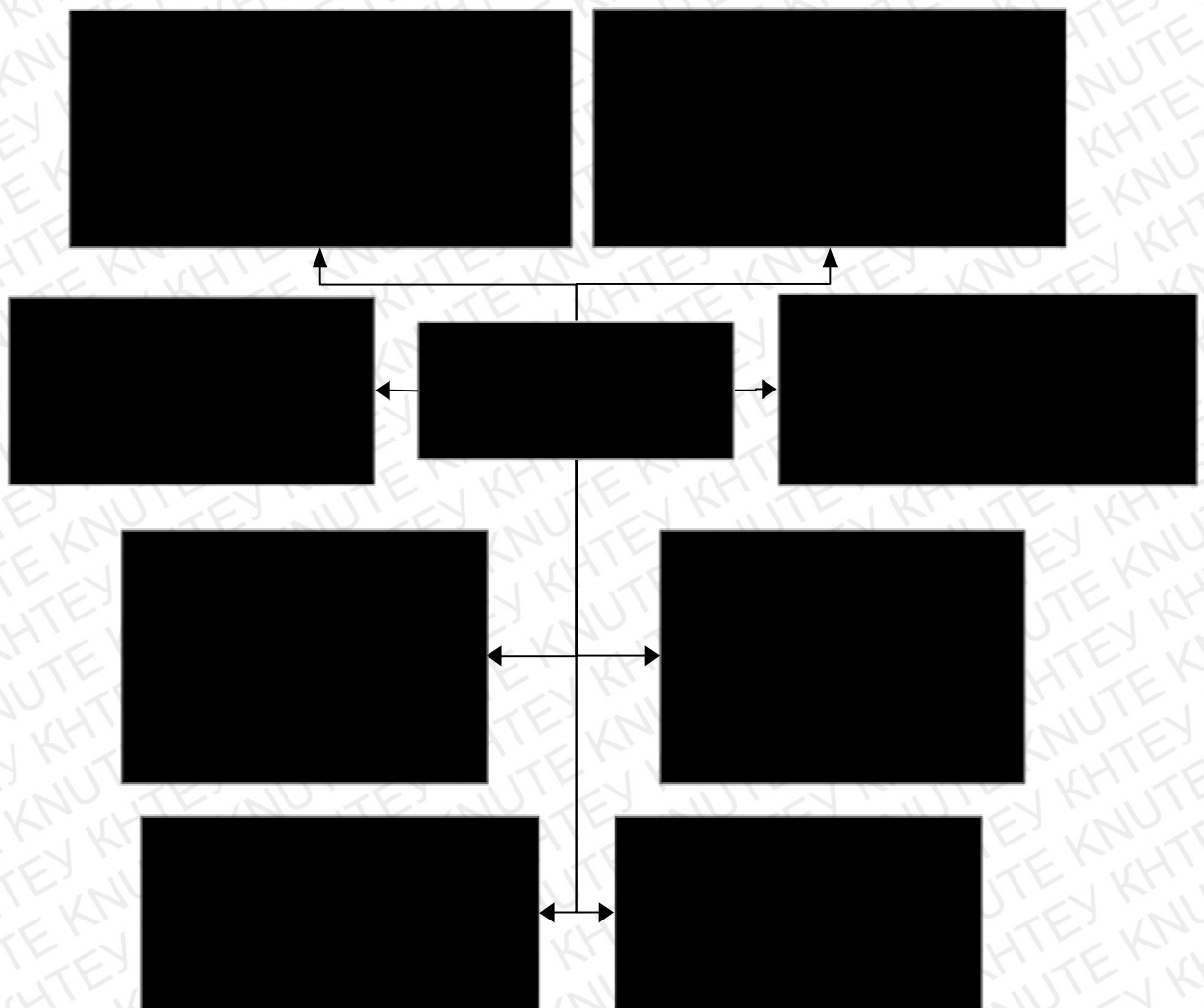
Нинішня грошово-кредитна політика держави призводить до постійного збільшення зовнішнього боргу та виснаження валютних резервів країни, що зумовлює труднощі із залученням ресурсів. Тому на сучасному етапі актуальним завданням є реформування державної грошово-кредитної політики України. Грошово-кредитна політика в системі забезпечення економічного зростання держави має бути заснована на таких принципах:

1. Беззаперечна пріоритетність досягнення та підтримання цінової стабільності.
2. Режим плаваючого обмінного курсу.
3. Перспективний характер прийняття рішень, які ґрунтуються на макроекономічній основі.
4. Прозорість діяльності Національного банку.
5. Інституційна, фінансова та операційна незалежність Національного банку [31].

З метою підтримання стабільності національної валюти відносно провідних світових валют, в межах макроекономічної і фінансової стабілізації та інституційного забезпечення конкурентоспроможності економіки, у Проекті Стратегії розвитку України у період до 2020 року визначені наступні заходи:

- сприяння зменшенню присутності іноземної валюти в операціях на внутрішньому ринку та як засобу заощаджень;
- введення режиму керованого плавання обмінного курсу з ефектом посилення гнучкості обмінного курсу гривні;
- забезпечення прозорості функціонування валютного сегменту ринку; створення та постійне удосконалення механізмів хеджування валютних ризиків;

- розбудова комплексної системи моніторингу валютних ризиків, удосконалення механізмів контролю та протидії спекуляціям, застосуванням пруденційних процедур для упередження валютних ризиків та недопущення формування інших дисбалансів, пов'язаних із здійсненням операцій капітального характеру в іноземній валюті;
- системне здійснення лібералізації валютного ринку на основі чітко визначених принципів, підходів та етапності; вжиття інших ринкових заходів, спрямованих на зниження рівня доларизації економіки, зовнішніх ризиків та удосконалення засад функціонування валютного сегменту грошово-кредитного ринку [30].

Необхідно вдосконалювати наявні та розробляти нові теоретично-практичні підходи до грошово-кредитного регулювання. Сьогодні в Україні застосовується кількісний підхід монетарного регулювання, тоді як європейські центральні банки, які запровадили інфляційне таргетування, використовують процентні інструменти регулювання грошово-кредитного ринку (через управління короткостроковими процентними ставками)

Перехід до гнучкого курсу повинен супроводжуватися активізацією процентних інструментів. Для цього необхідно:

- 1) Провести аналіз інструментів та процедур реалізації монетарної політики НБУ та центральних банків, що запровадили режим таргетування інфляції, і змінити вітчизняний інструментарій грошово-кредитного регулювання відповідно до найкращого світового досвіду;
- 2) Дотримуватися таких правил процентної політики, які забезпечать наближення практики її реалізації в Україні до стандартів країн з режимом таргетування інфляції:

Також важливими напрямками вдосконалення грошово-кредитної політики України є забезпечення динамічного розвитку інструментів та інфраструктури фінансових ринків, що має стимулювати більш ефективне функціонування наявних інструментів фінансового ринку. Побудова майбутньої стратегії грошово-кредитної політики України повинна базуватися на адекватній оцінці стану економіки, її об'єктивних тенденцій, ступеня розвитку банківської системи, фондового ринку, інституційного забезпечення монетарної політики, розвиненості її інструментів, характеру взаємозв'язків макроекономічних і монетарних параметрів тощо. Слід також враховувати чинне законодавство і не намагатися його змінити лише з метою ефективного запровадження стратегії, оскільки практика свідчить, що в умовах України законодавчі зміни – це дуже складний, занадто політизований, довготривалий процес, наслідки якого можуть суттєво відрізнятись від початкових намірів. Із світового досвіду

відомо, що існує можливість врегулювання всіх питань, пов'язаних із монетарною стратегією, на рівні нормативно-правових актів і неформальних угод. Тому в майбутньому Національному банку України та уряду України слід частіше звертатися саме до цих методів. Враховуючи специфіку України щодо розподілу повноважень у сфері грошової влади, в процесі розроблення грошово-кредитних стратегій необхідна тісна взаємодія уряду і Національного банку України, а якщо точніше – взаємодія Ради та Правління НБУ, Кабінету Міністрів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства фінансів України. Майбутня монетарна стратегія має сприяти підвищенню рівня довіри до національної грошової одиниці, інститутів її забезпечення, створити умови для довгострокової стабільності. Важливою передумовою її ефективної реалізації є незалежність Національного банку України. НБУ у процесі взаємодії з іншими органами монетарної влади, політичними силами і суспільством мусить знову і знову доводити спроможність приймати професійні рішення, що відповідають завданням підтримання стабільності грошової одиниці незалежно від впливу політичних сил, вчасно і кваліфіковано справлятися з дедалі складнішими і відповідальнішими завданнями, що є однією із заporук і передумов стабільного розвитку фінансової сфери та економіки.

Формування ефективної монетарної стратегії потребує також усунення суперечностей стосовно інтерпретації пріоритетної цілі Національного банку Радою НБУ в щорічних «Основних засадах грошово-кредитної політики» та статусу кількісних прогнозних змінних, які у них наводяться. Складаючи план на майбутнє, слід враховувати специфіку взаємозв'язку макроекономічних і монетарних параметрів, притаманну економіці на даному етапі її розвитку, пам'ятати, що розвиток економіки органічно пов'язаний із певним рівнем інфляції, поєднувати підтримання динамічного розвитку і структурної перебудови економіки з підвищенням життєвого рівня і добробуту населення. Проводити заходи щодо забезпечення стабільності гривні як монетарної

передумови і фактора економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі з урахуванням можливих коливань зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури і змін в інституційному середовищі, оскільки стабільність грошової одиниці включає (як свої складові) внутрішню і зовнішню стабільність, яка відображається у динаміці інфляції та обмінного курсу. Головним орієнтиром грошово-кредитної політики, що відображає рівень і тенденції стабільності грошової одиниці, є індекс споживчих цін. Регулювання обмінного курсу потрібно спрямовувати на підтримання цінової і фінансової стабільності, а показники монетарної бази і грошової маси використовувати як проміжний орієнтир для вирішення поточних завдань монетарного забезпечення макроекономічної рівноваги, а також досягати довгострокових соціальних, структурних та інституційних цілей [27].

В сфері вдосконалення інституційного забезпечення грошово-кредитної політики видається доцільним:

- податкове й валютне стимулювання розвитку фондового ринку України; формування спільного консультативного органу НБУ та Міністерства фінансів України з метою забезпечення координованості стратегії та тактичних дій органів монетарної і фіскальної влади;
- вдосконалення банківського регулювання на основі нагляду за діяльністю комерційних банків, заходи якого синхронізовані у часі та координовані за спрямованістю з важелями монетарної, фіскальної, структурної політик; розробка середньострокової програми врегулювання ризиків, пов'язаних з неплатоспроможністю боржників, викликаною фінансово-економічною кризою, з метою суттєвого зниження частки «поганих» кредитів, у тому числі – шляхом створення «госпітального банку».

З метою вдосконалення проведення грошово-кредитної політики Кабінету Міністрів України разом з Національним банком України належить виконати ряд завдань:

- стабілізація роботи фінансового сектору шляхом підвищення ефективності функціонування системи державного регулювання фінансового ринку, подальшої розбудови інфраструктури фондового ринку та посилення системи захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг;
- відновлення кредитування реального сектору економіки та сприяння зменшенню вартості кредитних ресурсів шляхом урегулювання питань щодо забезпечення виконання зобов'язань позичальників за кредитними договорами та підвищення якості кредитного аналізу платоспроможності позичальників [19].

Враховуючи специфіку України щодо розподілу повноважень у сфері грошової влади, в процесі розроблення грошово-кредитних стратегій необхідна тісна взаємодія уряду і Національного банку України, а якщо точніше – взаємодія Ради та Правління НБУ, Кабінету Міністрів, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Міністерства фінансів України. Майбутня монетарна стратегія має сприяти підвищенню рівня довіри до національної грошової одиниці, інститутів її забезпечення, створити умови для довгострокової стабільності. Важливою передумовою її ефективної реалізації є незалежність Національного банку. НБУ у процесі взаємодії з іншими органами монетарної влади, політичними силами і суспільством мусить знову і знову доводити спроможність приймати професійні рішення, що відповідають завданням підтримання стабільності грошової одиниці незалежно від впливу політичних сил, вчасно і кваліфіковано справлятися з дедалі складнішими і відповідальнішими завданнями, що є однією із заporук і передумов стабільного розвитку фінансової сфери та економіки. Також створювати належну наукову базу для вироблення і проведення монетарної політики, оволодіти всіма досягненнями у відповідній сфері світової науки і практики, здійснювати підготовку наукових кадрів, здатних провадити власні дослідження з урахуванням умов України, створювати центри, спроможні координувати в масштабах суспільства цю роботу, створити надійну систему комунікації Національного банку з громадськістю, підвищувати рівень

монетарних знань журналістів, широких верств населення, змістовий рівень фахових і науково-популярних публікацій, формувати навички виваженого і відповідального підходу політиків до виголошення різного роду заяв щодо монетарної сфери та інше [18, с. 15].

Формування ефективної монетарної стратегії потребує також усунення суперечностей в інтерпретації пріоритетної цілі Національного банку Радою НБУ в щорічних «Основних засадах грошово-кредитної політики» та статусу кількісних прогнозних змінних, які у них наводяться. Складаючи план на майбутнє, слід враховувати специфіку взаємозв'язку макроекономічних і монетарних параметрів, притаманну економіці на даному етапі її розвитку, пам'ятати, що розвиток економіки органічно пов'язаний із певним рівнем інфляції, поєднувати підтримання динамічного розвитку і структурної перебудови економіки з підвищенням життєвого рівня і добробуту населення. Проводити заходи щодо забезпечення стабільності гривні як монетарної передумови і фактора економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі з урахуванням можливих коливань зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури і змін в інституційному середовищі, тому що стабільність грошової одиниці включає (як складові) внутрішню і зовнішню стабільність, яка відображається у динаміці інфляції та обмінного курсу. Зважаючи на надані законодавством повноваження, Національний банк також сприятиме подальшому забезпеченню стабільності банківської системи та додержанню стійких темпів економічного зростання [16].

Таким чином, в Україні в умовах трансформації соціально-економічної сфери, формування та розвитку фінансової, банківської і валютної систем особливої дуже важливою є розробка наукових засад формування та реалізації ефективної грошово-кредитної політики. Удосконалення механізму грошово-кредитної політики безпосередньо пов'язано з питаннями макроекономічної стабілізації, економічного зростання та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки.

3.2. Використання світового досвіду при здійсненні грошово-кредитної політики в Україні

Світовий досвід засвідчує, що нестабільність економічного зростання, зростання рівня інфляції та безробіття – це одні із центральних проблем, якими повинна опікуватись держава, виходячи за межі своєї перерозподільної функції, оскільки, якщо такі проблеми мають місце, то це означає, що ринок неспроможний самостійно регулювати економіку належним чином. Практика багатьох країн доводить, що без ефективного державного регулювання ринку та без законодавчого забезпечення державою стабільного порядку існування неможливим стає широкомасштабний розвиток сучасної ринкової економіки, адже лише завдяки законодавчому механізму держава спроможна забезпечити оптимальне поєднання приватних і суспільних інтересів. Одним із найбільш потужних каналів державного регулятивного впливу на економічні відносини залишається регулювання грошово-кредитної сфери. Цей факт залишає відкритим питання вирішення проблем ефективності грошово-кредитної політики, вдосконалення механізму реалізації монетарної політики Національного банку України шляхом покращення дієвості сукупного інструментарію та узгодженості цілей грошово-кредитної політики із цілями інших напрямів макроекономічного регулювання. Вірний вибір спрямованості монетарної політики на тому чи іншому етапі розвитку економічних відносин може не лише сприяти покращенню функціонування фінансових ринків, а через них – впливу на динаміку реального сектору економіки, але й спроможний покращити рівень довіри суспільства до діяльності державних органів.

Сучасні тенденції розвитку економік окремих провідних країн світу та економічні, політичні та воєнні зрушення в Україні призвели до суттєвих змін у здійсненні грошово-кредитного регулювання Національним банком України. Так, на міжнародному рівні суттєвими чинниками стали зміни у визначенні та формуванні валютних курсів, лібералізація процесу міжнародного

переміщення грошових ресурсів, виникнення нових фінансових інструментів. На національному рівні це невчасні та недоречні зміни умов діяльності вітчизняних банківських установ, незрозуміла курсова політика регулятора, що спричиняє суттєві інфляційні процеси у країні тощо. Зрозуміло, що саме банківський сектор мав би виступити тим основним куратором та рушійною силою для позитивних тенденцій руху економіки України, що дозволило б відновити реальний сектор та стабілізувати економічну, а через неї й соціальну ситуацію в країні. В цьому контексті особливої актуальності набуває питання ефективного грошово-кредитного регулювання, яке здатне не лише протистояти глобальним ризикам, а й через внутрішні механізми забезпечити нормальні умови функціонування як банківських установ, так і суб'єктів господарювання, а надалі й безпосередньо населення. Та першим парадоксом для вітчизняної банківської системи є відсутність офіційного документу, який би містив основні засади грошово-кредитної політики на 2016 рік. Наразі діють лише пропозиції щодо такої діяльності, де, зокрема відзначено, що «Національний банк досягатиме цінової стабільності шляхом дотримання кількісних цілей щодо інфляції» [33].

Якщо ж проаналізувати рівень інфляції в Україні та показник знецінення національної валюти, стає очевидним не лише недотримання цілі діяльності українським регулятором, а й здійснення ряду заходів, які й спричинили власне таку ситуацію. Аналізуючи зарубіжний досвід, слід відмітити, що, до прикладу, в США на 2019 рік передбачені наступні основні цілі грошово-кредитної політики – сприяння підтримки максимальної зайнятості, стабільності цін та помірних довгострокових процентних ставок [11].

У Канаді – сприяння сталого створення робочих місць і підвищенню рівня життя населення через збереження вартості грошей за рахунок низької, стабільної і передбачуваної інфляції [2]; в ЄС – підтримка цінової стабільності та збереження темпів інфляції до 2% в середньостроковій перспективі [12, с. 67].

Отже цінова стабільність виступає основною ціллю центральних банків провідних країн світу, що, водночас, не може бути прийнятним в Україні в силу нестійкості економічного розвитку держави. Звичайно, якщо в країні стійка політично-економічна ситуація то центральний банк цілком може підтримувати цінову стабільність та тим самим стимулювати активність господарюючих суб'єктів. В кризових умовах підтримка цінової стабільності є не настільки актуальним та ефективним параметром, адже в такий період набагато важливіше стримати рівень безробіття та стимулювати економічний розвиток. Зазвичай це досягається проведенням експансійної грошово-кредитної політики з метою підвищення кількості грошей в обігу та втриманні процентних ставок. Однак, основною проблемою центрального банку України є те, що він не має змоги в повній мірі впливати на задекларовані ним стратегічні цілі наявними інструментами грошовокредитної політики. Це зумовлено і тим, що інфляція в Україні має здебільшого немонетарний характер, а відтак НБУ не в значній мірі може сприяти ціновій стабілізації. Таким чином, доцільним виступає перегляд стратегічних цілей монетарної політики на ті, які можуть бути досягнуті центральним банком України.

Загалом НБУ має в своєму арсеналі наступні інструменти для досягнення своїх цілей: операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкового резервування, збільшення чи зниження облікової ставки, операції на валютному ринку (міжбанківському), а відтак актуальним постає питання обрання адекватного показника, на який мав би найбільший вплив НБУ. Виділяють наступні види таких показників: монетарне, інфляційне та валютне таргетування. Слід зазначити що в більшості країн світу перевагу надають саме інфляційному таргетуванню, що було обрано й в Україні. Проте, на наш погляд, доцільнішим було б обрання валютного таргетування в силу того, що економіка України є надто залежною від експортно-імпортних операцій та від курсу іноземної валюти. І хоча НБУ уже давно не впливає на інфляцію, він водночас перестав і впливати на валютний курс. Крім того, нестабільність

валютного курсу та значна девальвація гривні ставлять в критичні умови як банківську систему країни так і її економіку.

Таким чином НБУ доцільно було збільшити свої операції на міжбанківському валютному ринку з метою зниження спекулятивних операцій комерційними банками, що значною мірою впливає на курс національної валюти. Крім того, слід було посилити відповідальність за цільове використання ними кредитів рефінансування, які використовувались банками для купівлі іноземної валюти та знову ж таки сприяло девальвації гривні. Отже, перехід до гнучкого курсоутворення було передчасним та не до кінця продуманим рішенням, що спричинило значні негативні наслідки для економіки України. Грошово-кредитна політика, як важлива підсистема загального державного механізму, визначає основні напрями і можливості регулювання економіки з застосування певних методів, механізмів та інструментів. При цьому, як показує світовий досвід, важливою умовою використання інструментів грошово-кредитної політики є забезпечення її тісної взаємодії з бюджетною, податковою та макроекономічною політиками.

Загалом НБУ має в своєму арсеналі наступні інструменти для досягнення своїх цілей: операції на відкритому ринку, зміна норми обов'язкового резервування, збільшення чи зниження облікової ставки, операції на валютному ринку (міжбанківському), а відтак актуальним постає питання обрання адекватного показника, на який мав би найбільший вплив НБУ.

Таким чином, для підвищення впливу грошово-кредитного регулювання на економічні процеси та на банківську систему України, слід здійснити ряд заходів, зокрема: налагодити ефективний механізм взаємодії процентної політики НБУ та грошово-кредитного ринку, встановити адекватний можливостям НБУ цільовий орієнтир грошово-кредитної політики, впровадити цілеспрямований курс на зниження реальної інфляції, а також встановити чіткі межі коливання курсу національної валюти тощо.

Висновки до розділу III

Отже, в Україні в умовах трансформації соціально-економічної сфери, формування та розвитку фінансової, банківської і валютної систем особливою дуже важливою залишається розробка наукових засад формування та реалізації ефективної грошово-кредитної політики. Удосконалення механізму грошово-кредитної політики безпосередньо пов'язано з питаннями макроекономічної стабілізації, економічного зростання та зміцнення конкурентоспроможності національної економіки. Формування ефективної монетарної стратегії потребує від основних інститутів ГКП також усунення суперечностей в інтерпретації пріоритетної цілі Національного банку Радою НБУ в щорічних «Основних засадах грошово-кредитної політики». Важливу роль відіграє підвищення впливу грошово-кредитного регулювання на економічні процеси та на банківську систему України, слід здійснити ряд заходів, зокрема: налагодити ефективний механізм взаємодії процентної політики НБУ та грошово-кредитного ринку, встановити адекватний можливостям НБУ цільовий орієнтир грошово-кредитної політики, впровадити цілеспрямований курс на зниження реальної інфляції, а також встановити чіткі межі коливання курсу національної валюти тощо. Згідно світового досвіду, нестабільність економічного зростання, зростання рівня інфляції та безробіття – це одні із центральних проблем, якими повинна опікуватись держава, оскільки, якщо такі проблеми мають місце, то це означає, що ринок неспроможний самостійно регулювати економіку належним чином. Отже, практика багатьох країн доводить, що без ефективного державного регулювання ринку та без законодавчого забезпечення державою стабільного порядку існування неможливим стає широкомасштабний розвиток сучасної ринкової економіки, адже лише завдяки законодавчому механізму держава спроможна забезпечити оптимальне поєднання приватних і суспільних інтересів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений аналіз грошово-кредитної політики в Україні дає змогу зробити ряд важливих висновків. В ході дослідження було з'ясовано наступне:

1. Грошово-кредитна політика – це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, спрямованих на досягнення визначених стратегічних цілей економічного розвитку країни. Цілі ГКП орієнтовані на підтримання низьких темпів інфляції, забезпечення стабільності національної валюти, забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги, сприяння високому рівню зайнятості. Основними інструментами ГКП є грошова емісія та закономірності грошового обігу, обсяг грошової маси та грошові агрегати, мобілізація коштів банківською системою і розміщення грошової маси в економіці, процентна політика, здійснення операцій з цінними паперами, резервування коштів банками та ін. Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості в державі залежить від узгодженості її цілей та дії інструментів.
2. Інституційним центром грошово-кредитної політики є центральний банк, що впливає на економічні процеси, грошові та кредитні ринки в країні. Центральному банку належить провідна роль у розробленні та реалізації монетарної політики. В Україні таким інститутом є Національний банк України. Він розробляє і затверджує Основні засади грошово-кредитної політики на кожний рік та здійснює контроль за її проведенням.
3. Основні проблеми в реалізації грошово-кредитної політики України – високі темпи інфляції, низький рівень золотовалютних (міжнародних) резервів, зростання державного боргу, високі відсоткові ставки по кредитах, високий рівень готівкових коштів в структурі грошової маси України, що зумовлено відтоком коштів з депозитів банківської системи та їх трансформацією в готівку, нестабільність валютного курсу та девальвація гривні. Виявлені

проблеми мають комплексний характер, пов'язаний із недосконалістю банківської системи і відсутністю гнучкої грошово-кредитної політики, що зумовлює необхідність у виявленні нових та вдосконаленні наявних інструментів монетарної політики задля підвищення стійкості грошово-кредитної системи до кризових явищ.

4. Усі негативні прояви глобалізаційних процесів у розвитку світової економіки можуть проявити себе в Україні – значне посилення ринкової волатильності, прискорення процесу поширення дестабілізації з одного сектора фінансового ринку, інтенсифікація руху міжнародного спекулятивного капіталу з його негативним впливом на стан платіжного балансу, дестабілізація фінансових і товарних ринків при високій спекулятивній активності. Це обумовлює подальшу необхідність удосконалення фінансової системи, реалізацію структурних реформ системи управління державними фінансами.
5. Удосконалення механізму грошово-кредитної політики пов'язано з питаннями макроекономічної стабілізації. Формування ефективної монетарної стратегії потребує від основних інститутів ГКП також усунення суперечностей в інтерпретації пріоритетної цілі Національного банку Радою НБУ в щорічних «Основних засадах грошово-кредитної політики».
6. Відповідно до світового досвіду, нестабільність економічного зростання, зростання рівня інфляції та безробіття – це одні із центральних проблем, якими повинна опікуватись держава, оскільки, якщо такі проблеми мають місце, то це означає, що ринок неспроможний самотійно регулювати економіку належним чином. Практика багатьох розвинутих країн доводить, що без ефективного державного регулювання ринку та без законодавчого забезпечення державою стабільного порядку існування неможливим стає широкомасштабний розвиток сучасної ринкової економіки, адже лише завдяки законодавчому механізму держава спроможна забезпечити оптимальне поєднання приватних і суспільних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О.О. Механізм формування та реалізації грошово-кредитної політики як чинника забезпечення економічної безпеки/ О.О. Авраменко//«Молодий вчений». – 2014. – № 11 (14). – С. 24-28.
2. Банки зітхнули з полегшенням – «Базель-3» буде пізніше [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://real-economy.com.ua/news/32031.html> .
3. Бова Н. В. Динаміка змін грошової маси та її вплив на формування депозитної політики банку / Н. В. Бова // Молодий вчений. – 2015. – № 10(25). – С. 91-94.
4. Богдан Т. П., Глобальні умови та внутрішні ризики функціонування валютно-фінансової сфери України [Текст]/ Т. П. Богдан// Фінанси України. – 2017. – №1. – С.52-74.
5. Державний борг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
6. Мазаракі А. А., Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України [Текст] / А. Мазаракі//Вісник КНТЕУ. – 2016. – №1. - С. 5-23.
7. Уманців Ю. М. , Економічна політика держави в умовах глобалізації [Текст]/ Ю. Уманців// Вісник КНТЕУ. – 2017. – №1. – С.5-18
8. Золотовалютні резерви зросли майже на 520 мільйонів // Економічна правда [Електронний ресурс].– Режим доступу:www.epravda.com.ua/news/2016/05/6/591938/.
9. Індекс інфляції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>
- 10.Інфляційний звіт НБУ квітень 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id.
- 11.International convergence of capital measurement and capital standards: A resaved framework / Basle Committee on Banking Supervision [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.congen.com/congen/congen.pdf> .
- 12.Коваленко В.В. Антикризіві заходи банківського регулювання: міжнародні стандарти й вітчизняна практика [Текст] / Коваленко Вікторія Володимирівна, Гаркуша Юлія Олександрівна // Стратегічні пріоритети : наук.-аналіт.

- щоквартал. зб. / Нац. ін-т стратег. досліджень. - Київ : НІСД, 2015. - 2015. № 1(34). - С. 63-69.
13. Коковіхіна О.О. Грошово-кредитна політика: подальше удосконалення визначення / О.О. Коковіхіна // Наукові праці НДФІ. - 2009. - №8. - С. 41-44.
 14. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - ст. 141.
 15. Латук Я.С. Зміст та цілі грошово-кредитної політики / Я.С. Латук, Г.В. Іванченко // Наукові праці НДФІ. - 2010. - №2. - С. 102-106.
 16. Матеріали офіційного сайту Національного банку України : [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.bank.gov.ua .
 17. Міжнародні резерви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=7693066
 18. Михайлів Г. В. Грошово-кредитна політика України: реалії сьогодення та пріоритети розвитку на майбутнє / Г. В. Михайлів // Економічні науки. – Вип. 7 (25). – Ч. 5. – 2010. – С. 25-35. – (Серія „Облік і фінанси”).
 19. Михайлюк Р. Реалізація монетарної політики Національним банком України в умовах глобалізаційних процесів : [Електронний ресурс] / Р. Михайлюк. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Un_msm/2011_16/Ukrainska_nauka_16/22myhajluk .
 20. Єфименко Т. І. , Монетарні інструменти економічної безпеки держави [Текст] / Т. І. Єфименко // Фінанси України. – 2018. - №1. – с. 7-30.
 21. Monetary and Financial Statistics Manual [Electronic source]. – International Monetary Fund, 2000. – Access mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/mfs/manual/rus/mfsmr.pdf>.
 22. Науменкова С.В. Обстеження збалансованості попиту та пропозиції на кредитному ринку: досвід центральних банків / С.В. Науменкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – №163. – С.66-72.
 23. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

24. Національний банк України. Інфляційний звіт. Квітень 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=68159649>
25. Національний банк України. Річний звіт 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71165707>
26. Нікіфоров П. Монетарна політика в системі економічної політики держави: теоретичні підходи та прикладні аспекти / П. Нікіфоров // Економіка України. – 2010. – № 10. – С. 25–31.
27. Об'єктивна необхідність удосконалення монетарної політики України в сучасних умовах [Електронний ресурс]: <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Klimenko.pdf> .
28. Облікова ставка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53647#top
29. Окремі критичні аспекти оцінювання основних засад грошово-кредитної політики національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/25744/1/Дзюблюк%20-%20Окремі%20критичні%20аспекти%20оцінювання%20основних%20засад%20Огрошово-кредитної%20політики%20НБУ.pdf> .
30. Основні засади грошово-кредитної політики на 2019 рік [Електронний ресурс]: <http://www.bank.gov.ua> .
31. Основні принципи та напрями вдосконалення грошово - кредитної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/78512816.pdf> .
32. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> .
33. Офіційний портал Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0541500-15> (2016, вересень, 21).
34. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

35. Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України : Постанова НБУ від 21.04.2016 №277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
36. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV// Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14.
37. Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки : Постанова Правління НБУ від 18.08.2015 року №541[Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/v0541500-15.
38. Пропозиції стосовно розроблення Основних засад-грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу. Рішення Правління Національного банку України 13 липня 2017 року №438-рш. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=51942276>
39. Процентна політика центрального банку [Текст]/ С. Савлук// Вісник КНТЕУ. – 2018. - №2. – с. 32-46
40. Рада НБУ підтвердила орієнтир інфляції 6% ± 2 п.п. на грудень 2018 [https://dt.ua/ECONOMICS/rada-nbu-pidтверdila-oriyentir-inflyaciyi-6-2-p-p-na-gruden-2018-254429 .html](https://dt.ua/ECONOMICS/rada-nbu-pidтверdila-oriyentir-inflyaciyi-6-2-p-p-na-gruden-2018-254429.html)
41. Статистичні матеріали Національного Банку України. – Монетарний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58037
42. Чугунов І. Я. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2015. 376 с.
43. «Грошово-кредитне регулювання національної економіки», опублікованій у збірнику наукових статей магістрів «Управління і адміністрування», частина II.- К.: КНТЕУ, 2018.

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка облікової ставки НБУ за 1992-2018 рр.

Період	Облікова ставка, %	Зміна за період	Темп приросту, %
25.10.2018	18,00	→ 0,00	→ 0,0
07.09.2018	18,00	↑ 0,50	↑ 2,9
13.07.2018	17,50	↑ 0,50	↑ 2,9
24.05.2018	17,00	→ 0,00	→ 0,0
12.04.2018	17,00	→ 0,00	→ 0,0
02.03.2018	17,00	↑ 1,00	↑ 6,3
26.01.2018	16,00	↑ 1,50	↑ 10,3
15.12.2017	14,50	↑ 1,00	↑ 7,4
27.10.2017	13,50	↑ 1,00	↑ 8,0
14.09.2017	12,50	→ 0,00	→ 0,0
03.08.2017	12,50	→ 0,00	→ 0,0
07.07.2017	12,50	→ 0,00	→ 0,0
26.05.2017	12,50	↓ -0,50	↓ -3,8
14.04.2017	13,00	↓ -1,00	↓ -7,1
03.03.2017	14,00	→ 0,00	→ 0,0
27.01.2017	14,00	→ 0,00	→ 0,0
09.12.2016	14,00	→ 0,00	→ 0,0
28.10.2016	14,00	↓ -1,00	↓ -6,7
16.09.2016	15,00	↓ -0,50	↓ -3,2
29.07.2016	15,50	↓ -1,00	↓ -6,1
24.06.2016	16,50	↓ -1,50	↓ -8,3
27.05.2016	18,00	↓ -1,00	↓ -5,3
22.04.2016	19,00	↓ -3,00	↓ -13,6
04.03.2016	22,00	→ 0,00	→ 0,0
29.01.2016	22,00	→ 0,00	→ 0,0
18.12.2015	22,00	→ 0,00	→ 0,0
30.10.2015	22,00	→ 0,00	→ 0,0
25.09.2015	22,00	↓ -5,00	↓ -18,5
28.08.2015	27,00	↓ -3,00	↓ -10,0
04.03.2015	30,00	↑ 10,50	↑ 53,8
06.02.2015	19,50	↑ 5,50	↑ 39,3
13.11.2014	14,00	↑ 1,50	↑ 12,0
17.07.2014	12,50	↑ 3,00	↑ 31,6
15.04.2014	9,50	↑ 3,00	↑ 46,2
13.08.2013	6,50	↓ -0,50	↓ -7,1
10.06.2013	7,00	↓ -0,50	↓ -6,7
23.03.2012	7,50	↓ -0,25	↓ -3,2
10.08.2010	7,75	↓ -0,75	↓ -8,8
08.07.2010	8,50	↓ -1,00	↓ -10,5
08.06.2010	9,50	↓ -0,75	↓ -7,3
12.08.2009	10,25	↓ -0,75	↓ -6,8
15.06.2009	11,00	↓ -1,00	↓ -8,3
30.04.2008	12,00	↑ 2,00	↑ 20,0
01.01.2008	10,00	↑ 2,00	↑ 25,0
01.06.2007	8,00	↓ -0,50	↓ -5,9
10.06.2006	8,50	↓ -1,00	↓ -10,5
10.08.2005	9,50	↑ 0,50	↑ 5,6
09.11.2004	9,00	↑ 1,00	↑ 12,5
07.10.2004	8,00	↑ 0,50	↑ 6,7
09.06.2004	7,50	↑ 0,50	↑ 7,1
05.12.2002	7,00	↓ -1,00	↓ -12,5
05.07.2002	8,00	↓ -2,00	↓ -20,0
04.04.2002	10,00	↓ -1,50	↓ -13,0
11.03.2002	11,50	↓ -1,00	↓ -8,0

Продовження дод.А

10.12.2001	12,50	↓	-2,50	↓	-16,7
10.09.2001	15,00	↓	-2,00	↓	-11,8
09.08.2001	17,00	↓	-2,00	↓	-10,5
11.06.2001	19,00	↓	-2,00	↓	-9,5
07.04.2001	21,00	↓	-4,00	↓	-16,0
10.03.2001	25,00	↓	-2,00	↓	-7,4
15.08.2000	27,00	↓	-2,00	↓	-6,9
10.04.2000	29,00	↓	-3,00	↓	-9,4
24.03.2000	32,00	↓	-3,00	↓	-8,6
01.02.2000	35,00	↓	-10,00	↓	-22,2
24.05.1999	45,00	↓	-5,00	↓	-10,0
28.04.1999	50,00	↓	-7,00	↓	-12,3
05.04.1999	57,00	↓	-3,00	↓	-5,0
21.12.1998	60,00	↓	-22,00	↓	-26,8
07.07.1998	82,00	↑	31,00	↑	60,8
29.05.1998	51,00	↑	6,00	↑	13,3
21.05.1998	45,00	↑	4,00	↑	9,8
18.03.1998	41,00	↓	-3,00	↓	-6,8
06.02.1998	44,00	↑	9,00	↑	25,7
24.11.1997	35,00	↑	10,00	↑	40,0
15.11.1997	25,00	↑	8,00	↑	47,1
01.11.1997	17,00	↑	1,00	↑	6,3
05.08.1997	16,00	↓	-2,00	↓	-11,1
08.07.1997	18,00	↓	-3,00	↓	-14,3
26.05.1997	21,00	↓	-4,00	↓	-16,0
08.03.1997	25,00	↓	-10,00	↓	-28,6
10.01.1997	35,00	↓	-5,00	↓	-12,5
02.07.1996	40,00	↓	-10,00	↓	-20,0
07.06.1996	50,00	↓	-13,00	↓	-20,6
22.05.1996	63,00	↓	-7,00	↓	-10,0
25.04.1996	70,00	↓	-5,00	↓	-6,7
08.04.1996	75,00	↓	-10,00	↓	-11,8
01.04.1996	85,00	↓	-5,00	↓	-5,6
26.03.1996	90,00	↓	-8,00	↓	-8,2
04.03.1996	98,00	↓	-7,00	↓	-6,7
01.01.1996	105,00	↓	-5,00	↓	-4,5
01.12.1995	110,00	↑	15,00	↑	15,8
10.10.1995	95,00	↑	25,00	↑	35,7
21.08.1995	70,00	↑	10,00	↑	16,7
15.07.1995	60,00	↓	-15,00	↓	-20,0
07.06.1995	75,00	↓	-21,00	↓	-21,9
01.05.1995	96,00	↓	-54,00	↓	-36,0
07.04.1995	150,00	↓	-20,00	↓	-11,8
29.03.1995	170,00	↓	-34,00	↓	-16,7
10.03.1995	204,00	↓	-48,00	↓	-19,0
12.12.1994	252,00	↓	-48,00	↓	-16,0
25.10.1994	300,00	↑	160,00	↑	114,3
15.08.1994	140,00	↓	-35,00	↓	-20,0
01.08.1994	175,00	↓	-15,00	↓	-7,9
01.07.1994	190,00	↓	-50,00	↓	-20,8
01.05.1993	240,00	↑	140,00	↑	140,0
01.03.1993	100,00	↑	20,00	↑	25,0
16.11.1992	80,00	↑	50,00	↑	166,7
25.06.1992	30,00				
